

SŁOWO WSTĘPNE

Prezentowany tom, zawierający dziewięć prac, odzwierciedla rezultaty badań pokolenia najmłodszych historyków (doktorantów i adiunktów) z Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego. Niektórzy spośród nich debiutują na tych łamach jako autorzy tekstów naukowych.

Zbiór obejmuje różnorodną tematykę zarówno z historii Polski, jak i z dziejów powszechnych. Chronologicznie mieści się ona w przedziale czasowym mniej więcej od schyłku XIX do połowy XX w., większość dotyczy jednak pierwszej połowy minionego stulecia. W zasadzie wszystkie teksty mają dość wąski zakres merytoryczny, można je nazwać wręcz przyczynkami. Podejmują mało znane, ale warte upowszechnienia kwestie. Poszczególne artykuły różni – co oczywiste – nie tylko tematyka, ale wykorzystana baza źródłowa, sposób ujęcia, doświadczenie badawcze i temperament pisarski autorów. Niektóre są fragmentami przygotowywanych prac doktorskich. Owa różnorodność podjętej problematyki i rozpiętość chronologiczna nakazały przyjęcie dla całego tomu jedynie słusznego w takiej sytuacji układu chronologicznego.

Tom rozpoczyna Marzena Iwańska omówieniem tematyki żydowskiej – żywo interesującej polskie środowiska intelektualne – zajmującej ważne miejsce na łamach czołowego pisma warszawskich pozytywistów: „Przeglądu Tygodniowego”. Z kolei Jaromir Krupa przedstawił postulaty społeczne i wizję przyszłości, prezentowane przez socjalistę Ludwika Krzywickiego w tekstach publicystycznych, na łamach m. in. „Walki Klas”, „Przedświtu”, „Przeglądu Tygodniowego” i „Głosu”. Przedmiotem rozważań Jolanty Kolbuszewskiej są cywilizacyjne koncepcje krakowskiego uczonego Feliksa Konecznego. Autorka dowodzi, że wyprzedził on oczekiwania swej epoki, unowocześniając refleksję historyczną, stawiając na całościowe ujmowanie dziejów – na historię globalną.

W grupie tekstów z historii powszechnej pierwszy chronologicznie ma pewne odniesienia także do współczesności. Dariusz Jeziorny zajął się bowiem dyskusją kół rządowych i opinii publicznej Wielkiej Brytanii na temat przyszłości Europy po I wojnie światowej, uwzględniając przede wszystkim niezwykle delikatny politycznie problem Europy Środkowej, czyli wielonarodowościowej monarchii austro-węgierskiej.

Bohaterką opracowania Lilianny Świątek jest aktywistka partii bolszewickiej, pierwsza w świecie kobieta-ambasador, swego czasu „głośna”

postać – Aleksandra Kołontaj. Autorka omawia jej mało znaną działalność na placówce dyplomatycznej w Meksyku.

W kręgu spraw dyplomacji pozostaje również Paulina Matera, która zajęła się ogłoszonym 20 VI 1931 r. przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Huberta Hoovera projektem rocznego moratorium wierzycieli na spłaty reparacji i długów międzynarodowych wraz z odsetkami, co miało uzdrowić ówczesne stosunki międzynarodowe i pomóc w odbudowie gospodarki światowej, dotkniętej kryzysem ekonomicznym. Uwadze czytelnika proponuje się prześledzenie reakcji Francji zaskoczonej tą propozycją (która wcześniej nie była konsultowana z politykami tego kraju) i poznanie przebiegu rokowań uwieńczonych kompromisowym porozumieniem amerykańsko-francuskim.

Lucyna Chmielewska daje się poznać jako znawczyni publicystyki Kazimierza Czaplińskiego – polskiego socjalisty, posła na Sejm. Na podstawie tekstów z „Robotnika” prezentuje jego trafne przemyślenia dotyczące bieżącej polityki zagranicznej Niemiec hitlerowskich w latach 1933–1939, mającej bardzo wiele odniesień do spraw polskich tamtego okresu.

Z powyższym tekstem korespondują wywody Katarzyny Jedynakiewicz, poświęcone koncepcji „innych Niemiec”, lansowanej na wychodźstwie w USA przez emigrację antynazistowską z III Rzeszy (Klausa i Erykę Mannów). Jej zwolennicy za prawdziwą reprezentację narodu niemieckiego uważali ideowych przeciwników nazizmu.

W ramach przedstawienia zagadnień najnowszej historii regionalnej Witold Jarno zaprezentował zarys dziejów garnizonu piotrkowskiego Wojska Polskiego w latach 1921–1939.

Wyrażam przekonanie, że niniejszy zbiór prac będzie kształcącą lekturą dla miłośników historii ostatnich dwóch stuleci.

Łódź, czerwiec 2001 r.

ALBIN GŁOWACKI